

**Ганна Сергіївна Масур,**  
викладач кафедри філології та перекладу,  
Дніпропетровського національного університету  
залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна,  
вул. Лазаряна, 2, м. Дніпро, Україна

## СТРАТЕГІЧНА КОМПЕТЕНЦІЯ ЯК КОМПОНЕНТНА ДЕТЕРМІНАНТА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ

У статті представлено аналіз досліджень учених (Н. Гавриленко, М. Коровкіна, Л. Латишев, О. Попова, О. Поршинева, А. Семенов, А. Хуторської, Л. Черноватий, О. Шевнін, А. Албір (Amraro Hurtado Albir), Д. Као (D. Cao), Б. Харріс (B. Harris) та ін.) з проблеми реалізації компетентнісного підходу в процесі професійної підготовки майбутніх перекладачів. Вивчено ключові поняття дослідження – «компетентність», «компетенція» і стратегічна компетенція. У статті розкрито специфічні особливості професійної компетентності перекладачів англійської мови. Описано структуру досліджуваної компетентності.

**Ключові слова:** компетентність, компетенція, перекладач, стратегічна компетенція, компетентнісний підхід.

Сучасний освітній процес у закладах вищої освіти характеризується як студентоцентризований і зорієнтований на результат, адже загальна мета системи вищої освіти полягає в якісній підготовці кожного студента до його / її майбутньої ролі у суспільстві. Майстерно дібраний педагогічний конструкт уможливує досягнення успішного результату, тобто забезпечує формування знань, умінь, навичок і готовності фахівця розпочати трудову діяльність відповідно до кваліфікаційних норм професії. З огляду на вищезазначене, констатуємо важливість урахування складників професіограми в навчальному компоненті спеціальності, за якою здійснюється підготовка, і потребу в розробці нових моделей навчання відповідно до вимог часу і професії. Різновекторні зв'язки України з країнами Заходу і Сходу набувають нового формату, розвиваються технології, наука, освіта, технічна галузь, що визначає контент професійного стандарту саме перекладача, який обслуговує майже всі сфери життєдіяльності. На жаль, наявною є контроверза між змістом освітньо-професійних програм спеціальності «Філологія (переклад)» і динамічними змінами в житті суспільства, саме тому детермінація предметно-фахових компетентностей перекладача відіграє вирішальну роль. Відзначимо, що наразі відсутні будь-які розробки з питань специфіки стратегічної компетенції перекладачів, яка є засновничою в загальній структурі професійної компетентності перекладача, що зумовило *мету* дослідження – визначення сутності стратегічної компетенції перекладача. Досягнення мети уможливилось через розв'язання таких *завдань*: 1) з'ясувати компетентнісний склад професіограми перекладача; 2) ідентифікувати місце стратегічної компетенції серед інших складників професійної компетентності перекладача.

На сьогодні опанування спеціальностей у закладах вищої освіти здійснюється на основі

компетентнісного підходу. Державні стандарти містять основні змістові орієнтири спеціальностей у вигляді компетентностей, проте не існує Державних стандартів, що регламентують компетентнісний склад спеціальності «Філологія (переклад)». Кожний виш самостійно визначає компетентності, які здобувач вищої освіти набуває в межах спеціальності «Філологія (переклад)». Ці компетентності складають базу загальної професійної компетентності перекладача. З іншого боку, виникають непорозуміння з приводу тлумачення ключових понять «компетенція» і «компетентність». Попри відносну схожість робочих навчальних планів, за якими готують майбутніх перекладачів у різних ЗВО, перелік і зміст компетентностей / компетенцій за запропонованими освітньо-професійними програмами різняться. Такі практичні розбіжності, що відбуваються в освітньому процесі, зумовлюють багатопланові наукові розвідки з цієї проблеми. Наведемо результати деяких з них.

Значний доробок вітчизняних і зарубіжних авторів в галузі дидактики перекладу не призвів до вирішення питання щодо складників професійної компетентності перекладача, яке досі залишається неоднозначним і дискусійним. Більш того, немає єдності у використанні поняттєвого апарату, який використовують дослідники, тоді як зарубіжні автори використовують два базові терміни: «competence» і «sub-competence», українські та російські дослідники використовують інтегративне поняття «компетентність», структурними компонентами якого є «компетенції», а елементи останніх називають «субкомпетенції». Український перекладознавець Л. Черноватий вводить термін «надкомпетенція» (Черноватий, 2013). Все це безумовно ускладнює розуміння деяких наукових праць, тому звернімося до найбільш усталених тлумачень термінів «компетентність» і «компетенція».

Оскільки навчання студентів у ЗВО регламентується нормативними документами і стандартами вищої освіти, розглянемо, як вони визначають вказані вище поняття. У Законі України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII немає визначення поняття компетенція, а компетентність визначається як «результат навчання; як динамічна комбінація знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти» (2014).

В основі розробки галузевих стандартів вищої освіти – освітньо-наукової програми та освітньо-професійної програми – лежить проект «Гармонізація освітніх структур у Європі» (TUNING PROJECT), розпочатий у 2000 році в рамках Європейського проекту CoRe-2 групою провідних європейських фахівців під керівництвом Дженнеке Локгоф і Бас Вегевіжс з Агенції з міжнародної співпраці у сфері вищої освіти (Нідерланди) і Каті Дуркін з Національного центру академічного визнання та інформації Великої Британії для практичної допомоги розробникам освітніх програм, акредитаційним агенціям, працевлагодителям та іншим зацікавленим особам. У тексті проекту кінцеві *результати* навчання – формулювання того, що повинен знати, розуміти та бути здатний виконати студент після завершення навчання – формулюються як рівень компетентності, якого повинен досягти студент. Компетентності являють собою «динамічне поєднання когнітивних та мета-когнітивних вмінь, навичок, знань та розуміння, міжособистісних, розумових та практичних вмінь та навичок і етичних цінностей» (Рашкевич, 2016: 13).

Документ «Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання» визначає компетенцію як суму знань, умінь та характерних рис, що дозволяє особистості виконувати певні дії та поділяє їх на загальні та комунікативні мовні (Загальноєвропейські Рекомендації, 2003: 24–25).

На думку А. Хуторського, компетенція охоплює сукупність взаємопов'язаних якостей особистості (знань, умінь, навичок, способів діяльності), «які задаються відносно певного кола предметів і процесів, і які необхідні для якісної продуктивної діяльності відносно них; компетенція – це відчужена, наперед задана соціальна вимога (норма) до освітньої підготовки учня, необхідної для його якісної продуктивної діяльності у певній сфері» (Хуторської, 2013).

Як відомо, історія виникнення терміна «компетенція» у лінгвістичному дискурсі пов'язана з ім'ям американського лінгвіста Н. Хомського. Основою його лінгвістичної теорії був ідеальний слухач-мовець з досконалим знанням мови, на яку не можуть вплинути ні когнітивні, ні ситуативні чинники під час її актуального використання. У 1965 році Н. Хомський провів важливу відмінність

між володінням мовою (competence) і актуальним використанням мови (performance) (Хомський, 2008).

Як бачимо, компетентність визначається як результат навчання, як готовність до професійної діяльності, відзначається динамічністю і виявляється у діяльності, тобто це процедурне знання (знаю «як»), а компетенція є поняттям, ближчим до декларативного знання (знаю «що»).

Іноді автори використовують ці поняття синонімічно через однозначність перекладу. Так, на наш погляд, наступне трактування компетенції з позицій психології більш підпадає під визначення компетентності: компетенція – це «вищий на цьому ступені розвитку професійної діяльності рівень володіння її способами, який психологічно виступає системою відповідних загальних і професійних здібностей, що виникають і розвиваються в діяльності» (Коровкіна, 2017:43).

З огляду на вищезазначене, розглядати поняття «перекладацька компетентність» і «перекладацька компетенція» також слід в ієрархічному порядку, звертаючи при цьому ретельну увагу на зміст, який покладають автори у визначення вказаних термінів. Так, відомий радянський лінгвіст Л. Латишев, говорячи про «сукупність знань, умінь і навичок, що дозволяють перекладачу успішно вирішувати професійні завдання», вживає термін «перекладацька компетенція» (Латишев, 2003:12).

Л. Черноватий наголошує, що для уникнення плутанини словосполучення «translator's competence» слід перекладати як «перекладацька компетентність» або краще «фахова компетентність перекладача», і визначає останню як «експертну систему, яка не є автоматично притаманною будь-якому білінгву, а потребує особливого формування, що відбувається у процесі спеціально організованого навчання» (Черноватий, 2014:84–86).

Беручи за основу обраний нами підхід до диференціації основних термінів компетентнісного підходу, перейдемо до визначення понять перекладацька компетенція / перекладацька компетентність. У 70-ті роки ХХ століття Б. Харіс і Б. Шервуд (B. Harris and B. Sherwood) розглядали перекладацьку компетенцію як когнітивну здатність, як суму внутрішніх лінгвістичних здібностей на кшталт білінгвізму, якої не можна навчити. Пізніше, на початку 90-х років ХХ століття ця думка зору була відхилена, і перекладацьку компетенцію почали розглядати як «вживання мови у певному контексті» (Харіс, Шервуд, 1978:155–170).

На думку Г. Турі, перекладацька компетенція на відміну від білінгвізму, який є вродженим, формується шляхом дотримання норм, притаманних культурі та суспільству, в межах яких здійснюється переклад.

За Н. Гавриленко, вміння відбирати та використовувати під час виконання професійних завдань внутрішні ресурси – *компетенції* – свідчить про «професійну компетентність перекладача», яку

можна визначити як «володіння людиною готовністю та здатністю розуміти (як у письмовій, так і в усній формі) наукову і технічну інформацію однією мовою і передавати її на іншу мову з урахуванням відмінності між двома текстами, комунікативними ситуаціями та культурами» (Гавриленко, 2012: 240–257).

О. Попова визначає перекладацьку компетенцію як «рецептивно-продуктивні вміння передавання інформації у межах двох мов з найбільш можливим зберіганням вихідного змісту тексту, використовуючи адекватні перекладацькі засоби (способи, прийоми, тактики, стратегії тощо), а термін «професійна компетентність перекладача» як «специфічну здатність людини, необхідну для ефективного виконання конкретного виду (видів) перекладу в конкретній професійній ситуації на основі освіченості (знання, вміння і навички у здійсненні різних видів перекладу), набутих як у процесі навчання (спеціально організованого вивчення групи дисциплін), так і засобами неформальної (не навчальної) освіти під впливом середовища» (Попова, 2016: 177–178).

Російський дослідник А. Шевнін визначає перекладацьку компетентність як загальну сукупність знань, дій-умінь і операцій-навичок, необхідних перекладачеві для успішного виконання професійної діяльності, а компетенціями він називає «функціональні реалізації» компетентності, зумовлені цілями і задачами перекладу, які можуть змінюватися в залежності від конкретної ситуації (Шевнін, 2006).

О. Поршнева розглядає компетентність як оцінно-констатувальний зріз діяльності перекладача, своєрідний індикатор перекладацької майстерності, який дозволяє судити про те, наскільки у суб'єкта цього виду діяльності сформовані професійно значущі компетенції. До останніх дослідниця відносить лінгвістичну, комунікативну, семантичну, інтерпретативну, текстову і міжкультурну (Поршнева, 2002).

Розглядаючи детальніше поняттєве тло поняття «перекладацька компетентність» (ПК), слід вказати, що у дослідженні цього питання дослідники виокремлюють два основних періоди, кожний з яких має свої притаманні характеристики. Перший етап розпочався у 1980-ті роки, коли виникли перші моделі перекладацької компетентності. Характерними для першого періоду було визначення трансферної компетенції як компонента ПК і ідея про те, що між перекладом з іноземної мови на рідну (direct translation) та з рідної на іноземну мову (inverse translation) є певні відмінності. Однак, на думку іспанського дослідника Ампаро Уртадо Альбір (Amparo Hurtado Albir), мало хто з авторів асоціював ПК із майстерністю або підкреслював важливість стратегічного компонента в її складі.

Другий період розпочався у 2000-ті роки. Характерними для нього були міждисциплінарний підхід до визначення ПК і велика кількість емпіричних досліджень. У цей період ПК усе частіше вважають особливим видом експертного

знання, що вимагає декларативного і переважно, процедурного знання (Ампаро Уртадо Альбір, 2015).

На думку деяких авторів, процес здійснення перекладу дуже складний і досконало не вивчений. Його найбільш значущий етап, а саме розумові дії, відбувається в голові у перекладача і тому недоступні для спостереження (Латишев, Семенов, 2003: 152). Можливо з цієї причини існує така велика кількість моделей перекладацької компетентності / компетенції. Розглянемо деякі з найбільш поширених. А. Нойберт серед складників ПК наводить культурну, текстуальну (здатність визначати особливості тексту), предметну (обізнаність з тематикою тексту) і трансферну (здатність використовувати відповідні перекладацькі стратегії і методи) компетенції. Німецька дослідниця К. Шефнер додає до моделі А. Нойберта дослідницьку компетенцію як здатність вирішувати проблеми, які можуть з'явитися під час трансферу тексту з однієї культури в іншу. Зауважимо, що у дисертаційному дослідженні М. Коровкіна вживає термін «моделі перекладацьких компетенцій» (Коровкіна, 2017: 62–63).

Група PACTE (Process in the Acquisition of Translation Competence and Evaluation), яка веде дослідження феномену перекладацької компетенції з 1977 року, визначає *перекладацьку компетенцію* як базову систему знань, необхідних для здійснення перекладу. На думку членів групи, перекладацька компетенція: 1) належить до сфери експертного знання, оскільки не є притаманною для всіх білінгвів; 2) є переважно процедурним знанням; 3) містить різні взаємопов'язані субкомпетенції; 4) включає стратегічний компонент, який має особливе значення. Згідно з моделлю, розробленою групою PACTE у 2003 році, перекладацька компетенція окрім психо-фізіологічних компонентів включає п'ять субкомпетенцій: • білінгвальну – переважно процедурні знання, необхідні для спілкування двома мовами (знання прагматики, соціолінгвістики, граматики, лексики та текстуальні знання); • екстралінгвістичну – переважно декларативні знання, які включають загальні знання про світ, знання у конкретній сфері, бікультурні та енциклопедичні знання; • знання про переклад – переважно декларативні знання про переклад та аспекти перекладацької професії; • інструментальну – переважно процедурні знання, пов'язані з використанням документальних джерел і інформації, а також комунікаційних технологій, які використовуються у перекладі (всі види словників, енциклопедій, граматичних довідників, електронних джерел, пошукові системи тощо); • стратегічну – процедурні знання, які гарантують ефективність процесу перекладу та вирішення проблем, які можуть виникнути під час перекладу.

За визначенням PACTE, стратегічна компетенція забезпечує контроль перекладацького процесу; її функції полягають у плануванні процесу перекладу та виборі найбільш доречного способу перекладу; оцінюванні процесу та часткових

результатів отриманих на шляху до кінцевої мети; активізації різних компетенцій і компенсація будь-яких недоліків; визначення перекладацьких проблем та застосування методів їх вирішення.

Серед наведених субкомпетенцій білінгвальна та екстралінгвістична не вважаються характерними для перекладу, оскільки вони відносяться до всіх білінгвів.

К. Норд визначає *стратегічну компетенцію* як ключову під час вирішення перекладацьких проблем; ця компетенція відіграє важливу роль як регуляторний механізм, який компенсує нестачу інших субкомпетенцій і сприяє вирішенню проблем, що виникають під час перекладу (Галєб Рабаб, 2008).

Український учений Л. Черноватий розглядає *стратегічну компетенцію* у змісті, який покладено у моделі РАСТЕ, тобто як надкомпетенцію, як «інтегроване вміння перекладати, що ґрунтується на координації решти компетенцій у процесі здійснення перекладацької діяльності» (Черноватий, 2013: 176–177).

У моделі, розробленій Н. Гавриленко, вживається термін «професійна особистість перекладача текстів за фахом» (Гавриленко, 2008: 28). До складу моделі входять: 1) комунікативна компетенція, яка містить лінгвістичний, прагматичний і соціолінгвістичний складники; 2) спеціальна компетенція, яка складається із базового, предметного, дискурсивного, соціокультурного, стратегічного і технологічного складників; 3) соціальна компетенція; 4) особистісна компетенція.

Детального розгляду потребує спеціальна компетенція, а саме три її складники – базовий, стратегічний і технологічний. Отже, базова компетенція передбачає «сукупність процедурних і теоретичних знань і умінь у галузі професійної діяльності». До її складу входять: 1) теоретичні знання про основні поняття перекладознавства і вміння користуватися ними при виконанні перекладів спеціальних текстів і 2) процедурні знання, які визначаються як «послідовність і оптимальні способи рішення професійних завдань, які стоять перед перекладачем текстів за фахом» (Гавриленко, 2008: 28–35).

*Стратегічна компетенція* визначається як «здатність аналізувати чинники перекладу, відбирати ті з них, які є значущими у певній професійній ситуації, і на їх основі виробляти послідовність перекладацьких дій залежно від ситуації перекладу і перекладацьких труднощів» (Гавриленко, 2008). Н. Гавриленко вказує, що обравши стратегію перекладу, перекладач приступає до її втілення на рівні конкретних прийомів, що є основним компонентом технологічної компетенції, яку авторка визначає як уміння «використовувати сукупність процедур і засобів, що забезпечують адекватне відтворення висловлювання на мові перекладу» (Гавриленко, 2008: 28–35). Стратегічний складник допомагає перекладачу виявити основні труднощі перекладу і за допомогою технологічної компетенції обрати

конкретні рішення виникаючих перекладацьких проблем (Гавриленко, 2008), що виникають.

Вважаємо, що авторка звузила межі стратегічної компетенції, натомість зміст базового складника в частині процедурних знань дуже тісно перекликається зі змістом стратегічної і технічної компетенцій.

У дисертаційному дослідженні М. Коровкіна наводять кілька моделей перекладацьких компетенцій, серед яких виділимо модель, розроблену іспанськими вченими М. Ороско і О. Фокс, яку автори назвали «системою знань і навичок, необхідних для розвитку здатності перекладати». До складу моделі входять п'ять складників: 1) комунікативна компетенція; яка включає лінгвістичний, текстоутворювальний (дискурсивний) і соціолінгвістичний складники; 2) екстралінгвістична, яка об'єднує знання оточуючого світу, предметної галузі, культури та енциклопедичні знання; 3) інструментально-професійна (здатність використовувати нові технології, знання професійного ринку перекладу та професійної етики); 4) психофізіологічна (здатність використовувати когнітивні, психомоторні ресурси особистості у певній комунікативній ситуації); 5) стратегічна компетенція – здатність вирішувати перекладацькі проблеми.

Центральним елементом цієї моделі автори вважають трансферну компетенцію або компетенцію переключення (transfer competence) – здатність розуміти текст на вихідній мові та продукувати його мовою перекладу. Перші чотири вказані компетенції є допоміжними по відношенню до трансферної компетенції і взаємодіють між собою за допомогою п'ятої – стратегічної компетенції різними способами, які залежать від специфіки тексту, його типу та інші (Коровкіна, 2017).

Дебора Као, авторка книги «Translating Law», вказує, що перекладацька *стратегічна компетенція* використовується для опису інтегрованої розумової здатності, притаманній перекладацькому завданню, коли перекладач виконує будь-яку операцію з текстом і використовує мову і знання для цілей комунікації у перекладі. Ця компетенція надає засоби для узгодження різних компонентів перекладацької майстерності під час перекладу. На думку авторки, стратегічна компетенція частково збігається з трансферною компетенцією, описаною А. Нойбертом (див. вище). Перекладацька стратегічна компетенція є вирішальною у перекладі і може вплинути на результат перекладу, оскільки існує якісна різниця між білінгвом і перекладачем. Під час перекладу тексту з однієї мови на іншу використовується унікальна для перекладу спеціальна здатність до опрацювання (processing ability). На думку авторки, цю унікальну здатність більшою мірою складає перекладацька стратегічна компетенція (Као, 2007).

Зауважимо, що стратегічна компетенція є ключовою для здійснення перекладу, не є притаманною білінгву, а потребує формування і полягає у визначенні перекладацьких проблем під

час процесу перекладу і виробленні стратегій їх вирішення. Аналіз першоджерел з проблем компетентнісного складу фахової (професійної) компетентності надав змогу тлумачити **стратегічну компетенцію** як сукупність цілісних знань стосовно механізмів реалізації стратегічно-тактичного інструментарію, умінь і навичок аналізу чинників перекладу і на їх основі моделювати, а потім актуалізувати, перекладацьку діяльність і її формат залежно від ситуації перекладу адекватними засобами: добір відповідних тактик і стратегій, послідовність перекладацьких дій-операцій на рівні конкретних прийомів, застосування (незастосування) технічних засобів, машинного перекладу, програм-редакторів тощо.

## ЛІТЕРАТУРА

Гавриленко Н. Возможность использования лингводидактических подходов к обучению профессионально ориентированному переводу [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://sworld.com.ua/konfer27/83.pdf> (дата звернення: 10.10.2018)

Гавриленко Н. Н. Обучение переводу в сфере профессиональной коммуникации. М.: РУДН, 2008. 176 с.

Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / під наук. ред. С.Ю. Ніколаєвої. К.: Ленвіт, 2003. 273 с.

Закон України від 01.07.2014 №1556-VII «Про вищу освіту» (із змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/diyalnist-zakonodavstvo-pro-diyalnis/zakoni-ukraini/65715.html> (дата звернення: 10.10.2018)

Коровкина М. Е. Теоретические аспекты смыслового моделирования специального перевода с родного языка на иностранный (на материале публицистических текстов экономической тематики): дис. ... кандидата филол. наук: спец. 10.02.20 «Сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание». Москва: ГОУ ВО «Московский области Московский государственный областной университет», 2017 241 с.

Методичні рекомендації для розроблення профілів ступеневих програм, включаючи програмні компетентності та програмні результати навчання/ пер. з англ. Національного експерта з реформування вищої освіти Програми Еразмус+, д-ра техн. наук, проф. Ю. М. Рашкевича. Київ: ТОВ «Поліграф плюс», 2016. 80 с.

Латышев Л. К., Семенов А. Л. Перевод: теория, практика и методика преподавания: Учеб. пособие для студ. перевод. фак. высш. учеб. заведений. М.: Издательский центр «Академия», 2003. 192 с.

Попова О. В. Професійно-мовленнева підготовка майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської освіти: монографія.

Отже, саме стратегічна компетенція за ознаками корелює з терміном «надкомпетенція», виконує вирішальну функцію в плані визначення вектору реалізації перекладацької діяльності і впливає на хід та результати цієї діяльності. Стратегічна компетенція дозволяє виявити перекладацькі проблеми і скоординувати перекладацькі дії щодо їх подолання. Слід зазначити, що наразі немає єдиного визначення цього поняття. Ще одним спірним питанням у галузі перекладу залишається різниця між перекладацькою проблемою і перекладацькими труднощами. Більш досконале вивчення зазначених питань вбачається предметом нашого подальшого дослідження.

Одеса: Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського, ВОІ СОІУ «Атлант», 2016. 660 с.

Поршнева Е. Р. Базовая лингвистическая подготовка переводчика. Нижний Новгород: Изд-во ННГУ им. Н. И. Добролюбова, 2002. 148 с.

Хуторской А. В. Доклад «Определение общепредметного содержания и ключевых компетенций как характеристика нового подхода к конструированию образовательных стандартов» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eidos.ru/journal/2002/0423.htm>. (дата звернення: 10.10.2018)

Черноватий Л. Зміст поняття «фахова компетентність перекладача» як складової методики навчання. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2014. Вип. 2. С. 84–86.

Черноватий Л. М. Методика викладання перекладу як спеціальності: підручник для студ. вищих заклад. освіти за спеціальністю «Переклад». Вінниця: Нова Книга, 2013. 376 с.

Шевнин А. Б. Категория качества перевода и эрратология. *Проблемы перевода и межкультурной коммуникации: науч.-метод. Вестник*. Вып. 2. Пермь: Изд-во Перм. гос. техн. ун-та, 2006. С.60–63.

Amparo Hurtado Albir. The Acquisition of Translation Competence. Competences, Tasks, and Assessment in Translator Training. Режим доступу: <https://www.erudit.org/fr/revues/meta/2015-v60-n2-meta02055/1032857ar/>. (дата звернення: 10.10.2018)

Cao D. Translating Law. Multilingual Matters Ltd., 2007. 240 с.

Ghaleb Rabab'ah Communication strategies in translation <https://www.researchgate.net/publication/233716221>.

Harris, B. and Sherwood, B. (1978). Translating as an innate skill in Language, Interpretation and Communication. Ottawa: University of Ottawa, Ontario, 1978. pp. 155–170.

Rickheit Gert, Strohner Hans. (2008). Handbook of communication competence. Mouton de Gruyter, Berlin, New York, 2008. 538 p.

## REFERENCES

- Amparo, H.A. (2015). The Acquisition of Translation Competence. Competences, Tasks, and Assessment in Translator Training. *erudit.org/fr/revues/meta*. Retrieved from <https://www.erudit.org/fr/revues/meta/2015-v60-n2-meta02055/1032857ar/> [in English].
- Chernovaty, L. (2014). Zmist poniattia «fakhova kompetentnist perekladacha» yak skladovoi metodyky navchannia [The essence of the notion “translator’s professional competence” as a component of the teaching methods]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnogo universytetu imeni Ivana Franka. – Bulletin of Zhytomyr Ivan Franko State University*, 2, pp. 84–86 [in Ukrainian].
- Chernovaty, L.M. (2013). *Metodyka vykladannia perekladu yak spetsialnosti [Methodology of teaching translation as a specialty]*. Vinnytsia : Nova Knyha [in Ukrainian].
- Cao, D. (2007). *Translating Law*. Multilingual Matters Ltd. [in English].
- Ghaleb Rabab`ah Communication strategies in translation. (2008). *researchgate.net/publication*. Retrieved from <https://www.researchgate.net/publication/233716221> [in English].
- Harris, B. & Sherwood, B. (1978). *Translating as an innate skill in Language, Interpretation and Communication*. Ottawa : University of Ottawa, Ontario [in English].
- Havrylenko, N.N. (2008). *Obuchenie perevodu v sfere professionalnoy kommunikatsii [Translation Training in Professional Communication]*. M.:RUDN [in Russian].
- Havrylenko, N. (2012). *Vozmozhnost ispolzovaniya lingvodidakticheskikh podhodov k obucheniyu professionalno orientirovannomu perevodu [The possibility of using linguodidactic approaches to teaching professiona-oriented translation]*. *sworld.com.ua/konfer*. Retrieved from <https://sworld.com.ua/konfer27/83.pdf> [in Russian].
- Hutorskoy, A.V. (2002). Doklad «Opreделение obschepredmetnogo soderzhaniya i klyuchevykh kompetensiy kak harakteristika novogo podhoda k konstruirovaniyu obrazovatelnykh standartov» [The report “The definition of general content and key competencies as a characteristic of the new approach to the elaboration of educational standards”]. *idos.ru/journal*. Retrieved from <http://www.idos.ru/journal/2002/0423.htm> [in Russian].
- Korovkina, M.E. (2017). Teoreticheskie aspektyi smysloвого modelirovaniya spetsialnogo perevoda s rodnogo yazyika na inostrannyiy (na materiale publitsisticheskikh tekstov ekonomicheskoy tematiki) [Theoretical aspects of semantic modelling of a special translation from the native language into a foreign language (on the material of journalistic texts on economic subjects)]. *Candidate’s thesis*. Moskva: GOU VO «Moskovskiy oblasti Moskovskiy gosudarstvennyiy oblastnoy universitet» [in Russian].
- Latyshev, L.K. & Semenov, A.L. (2003). *Perevod: teoriya, praktika i metodika prepodavaniya [Translation: theory, practice and teaching methods]*. M. : Izdatelskiy tsentr «Akademiya» [in Russian].
- Metodychni rekomendatsii dlia rozroblennia profiliv stupenevykh prohram, vkluchaiuchy prohramni kompetentnosti ta prohramni rezultaty navchannia [Methodical guidelines on the development of graduate program profiles, including program competences and program learning outcomes]. (2016). (Yu. Rashkevych, Trans.). Kyiv: TOV «Polihraf plus» [in Ukrainian].
- Nikolayeva, S.Yu. (Eds.). (2003). *zagalnoevropeyski rekomendatsiyi z movnoyi osviti: vivchennya, vikladannya, otsynuyvannya [All-European Recommendations on Language Education: Study, Teaching, Evaluation]*. K.: Lenvit [in Ukrainian].
- Popova, O.V. (2016). *Profesiino-movlennieva pidhotovka maibutnikh perekladachiv kytaiskoi movy v umovakh universytetskoj osvity [Professional speech training aimed at future translators of the Chinese language within university education]*. Odesa : Pivdennoukrainskyi natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni K.D.Ushynskoho, VOI SOIU «Atlant» [in Ukrainian].
- Porshneva, E.R. (2002). *Bazovaya lingvisticheskaya podgotovka perevodchika [Basic linguistic training aimed at translators]*. Nizhniy Novgorod : Izd-vo NNGU im. N. I. Dobrolyubova [in Russian].
- Rickheit G. & Strohner H. (2008). *Handbook of communication competence*. Mouton de Gruyter, Berlin, New York [in English].
- Shevnin, A.B. (2006). Kategoriya kachestva perevoda i erratologiya [Translation quality category and erratology]. *Problemy perevoda i mezhkulturnoy kommunikatsii: nauch.-metod.vestnik – Problems of translation and intercultural communication*, 2, p. 60 [in Russian].
- Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu» [The Law of Ukraine “On Higher Education”] (2014). *sfs.gov.ua*. Retrieved from: <http://sfs.gov.ua/diyalnist-/zakonodavstvo-pro-diyalnis/zakoni-ukraini/65715.html> [in Ukrainian].

**Анна Сергеевна Масур,**  
 преподаватель кафедры филологии и перевода,  
 Днепрпетровского национального университета  
 железнодорожного транспорта имени академика В. Лазаряна,  
 ул. Щорса, 2, г. Днепр, Одесса, Украина

## СТРАТЕГИЧЕСКАЯ КОМПЕТЕНЦИЯ КАК КОМПОНЕНТНАЯ ДЕТЕРМИНАНТА ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ ПЕРЕВОДЧИКОВ

*В статье представлен анализ исследований учёных (Н. Гавриленко, М. Коровкина, Л. Латышев, А. Попова, Е. Поршнева, А. Семенов, А. Хуторской, Л. Черноватый, А. Шевнин, А. Албир (Amraro Hurtado Albir), Д. Као (D. Cao), Б. Харрис (B. Harris) и др.) по проблеме реализации компетентностного подхода в процессе профессиональной подготовки будущих переводчиков. Изучены ключевые понятия исследования – «компетентность», «компетенция» и «стратегическая компетенция». (Переводческая) стратегическая компетенция представлена автором как совокупность целостных знаний относительно механизмов реализации стратегически-тактического инструментария, умений и навыков анализировать факторы перевода и на их основе моделировать, а потом актуализировать, переводческую деятельность и ее формат в зависимости от ситуации перевода адекватными средствами: подбор соответствующих тактик и стратегий, последовательность переводческих действий-операций на уровне конкретных приемов, применение (наприменение) технических средств, машинного перевода, программ-редакторов и тому подобное.*

*В статье раскрыты специфические особенности профессиональной компетентности переводчиков английского языка. Описана структура исследуемой компетентности. Стратегическую компетенцию по признакам коррелируем с термином «надкомпетенция», которая выполняет решающую функцию в плане определения вектора реализации переводческой деятельности и влияет на ход и результаты этой деятельности. Стратегическая компетенция позволяет выявить переводческие проблемы и скоординировать переводческие действия по их преодолению. Еще одним спорным вопросом в области перевода остается разница между переводческой проблемой и переводческими трудностями. Более доскональное изучение указанных вопросов представляется предметом нашего дальнейшего исследования.*

**Ключевые слова:** компетентность, компетенция, переводчик, стратегическая компетенция, компетентностный подход.

**Hanna Masur,**  
 Teacher of the Department of Philology and Translation,  
 Dnipropetrovsk National University  
 of Railway Transport named after academician V. Lazaryan,  
 2 Lazarjan Str., Dnipro, Ukraine

## STRATEGIC COMPETENCY AS A COMPONENT DETERMINANT OF THE FUTURE TRANSLATOR'S PROFESSIONAL COMPETENCE

*The article presents the analysis of scientists' research (N. Havrilenko, M. Korovkina, L. Latyshev, O. Popova, O. Porshneva, A. Semenov, A. Khutorskoy, L. Chernovaty, O. Shevnin, A. Albir, D. Cao, B. Harris and others) on the problem regarding the implementation of the competence-based approach into the training aimed at the future translators.*

*The key concepts of the study – “competence”, “competency” and “strategic competency” – are examined. The (translation) strategic competency is presented by the author as a set of holistic knowledge regarding the implementation mechanisms of strategic tactical tools; skills and abilities to analyze translation factors and, basing on them, to model and then to actualize, the translation activity as well as its format depending on the translation situation through adequate means: tactics and strategies, the sequence of translational actions-operations at the level of specific techniques, the use (non-use) of technical tools, machine translation, editors, and the like.*

*Some specific features of the English translator's professional competence are revealed in the article. The structure of the competence under study is described.*

*We correlate the strategic competency with the term “over-competence”, which performs a decisive function in terms of determining the vector of translation activities implementation and influences the course and results of this activity. The strategic competency allows identifying translation problems and coordinating translation actions to overcome them. Another controversial issue in the field of translation is the difference between the translation problem and translation difficulties. A more thorough study of these issues is the subject of our further research.*

**Keywords:** competence, competency, translator, strategic competence, competence-based approach.

Подано до редакції 06.11.2018 р.